

AZ OLVASÓTERMI KÉZIKÖNYVTÁRRÓL

HOZZÁSZÓLÁS B. SZILÁGYI JÁNOS CIKKÉHEZ

A könyvtári munka középpontjában az olvasó áll. Feladatunk, hogy könyvtári vonatkozású kívánságait a lehető legjobban, a lehető leggyorsabban elégítsük ki, nem feledkezve meg arról sem, hogy a holnap és a holnapután olvasóját is ugyanilyen módon kell kielégítenünk. A kézikönyvtár célja éppen ennek elősegítése. Ha jó egy könyvtár kézikönyvtára, akkor kevesebbet zavarják egyszerű kérdésekkel a tájékoztató szolgálat dolgozói (mert hiszen lexikonok, szótárak stb. az olvasók kezéig is vannak), s az olvasó gyorsan jut a számára legfontosabb könyvekhez. Itt a gyorsaságnál azonban van egy kis bökkenő. Nemcsak úgy gyorsíthatom meg az olvasó kiszolgálását, hogy szabad polcokkal körülbástyázom az olvasótermet, hanem úgy is ha egyéb módon biztosítom a gyors kiszolgálást. A Parlamenti Könyvtárban — ahogy én ismerem raktárviszonyait, valóban nincs más lehetőség erre, mint hogy a távollevő raktárakból a legkeresettebb műveket az olvasóteremben állítják fel. Szilágyi elvtárs közlése szerint a kézikönyvtár használatának eredményeként 20—25 százalékkal csökkent a raktári forgalom. Ez azt jelenti, hogy a Parlamenti Könyvtárban az általuk választott módszer eredményes.

Az Országos Széchényi Könyvtárban megvizsgáltuk az utóbbi nyolc nap forgalmát a nagyolvasóban. Ebből megállapítható, hogy a használt anyag 30—50 százaléka olyan helyen áll, hogy — bár nem minden formáság nélkül, mert ki kell tölteni egy kérőcédulát — percek alatt az olvasó kezébe adható. Ez az arány azt mutatja, hogy eredményes az Országos Széchényi Könyvtár módszere is.

Attól eltekintve tehát, hogy az eredményesség a döntő ebben a kérdésben, beszélni kell még bizonyos tartalmi problémákról is. Szilágyi elvtárs nagyon helyesen megállapítja, hogy a kézikönyvtárnak ajánlónak kell lennie, mos hát mit ajánl pl. a pszichológia, a politikai gazdaságtan terén összefoglaló kézikönyvként? Annak szerintem nincsen értelme, hogy egy kézikönyvtárba — kivételektől eltekintve — részletkérdésekkel foglalkozó műveket, igen sok esetben brosúrákat helyezünk el, ha pedig jobb híján nem marxista szellemű művekkel tömjük

meg kézikönyvtárunk polcát, amikor ezeket ajánljuk az olvasóknak, olyanoknak is, akiknek, ha nem tesszük a kirakatba, eszükbe sem jut, hogy elolvassák.

A szovjet szakirodalom példája is azt bizonyítja, hogy a tudományos magy könyvtárakban nem a kézikönyvtárak mindenáron való felduzzasztása segíti az olvasókat, hanem az, ha gondoskodunk róla, hogy az olvasóterem közelében legyen elhelyezve a leggyakrabban használt irodalom. A Lenin Könyvtár szakosított olvasótermei mellett nem egyszer több százezer kötetes szakosított raktárt állítanak fel, amely biztosítja, hogy az adott szakterület lehetőleg teljes gyűjteménye álljon percek alatt az olvasó rendelkezésére. Bár a Széchényi Könyvtárnak nincs szakosított olvasóterme, hasonló megfontolás alapján a legkeresettebb anyagot az olvasóterembe, illetve annak közelében helyezte el és a tapasztalat azt bizonyítja, hogy a nagy olvasóterem látogatói 30—50 százalékban olyan anyagot használnak, ami az olvasóterem közvetlen közelében van elhelyezve.

Kell szólni még egy dologról, az állomány védelméről. Ezt, azt hiszem, nem kell bizonyítani — bár minden könyvtárban fontos, — az Országos Széchényi Könyvtárban elsőrendű feladat. Az állományt pedig nem lehet védeni színes szalaggal (»Legcélszerűbb a könyvet színes szalaggal átragasztani, ez megvédi a könyvet az eltulajdonítás ellen« — írja Szilágyi János.) A szalag ellenére, Ország angol szótárát a Parlamenti Könyvtárból is ellopták. Az Országos Széchényi Könyvtár kézikönyvtárából eltulajdonított Sauvageot-köteteket pedig »az utcáról« hoztuk már vissza. A leghasználatosabb anyag: a pótolhatatlan egyetemi jegyzetek, az igen értékes és sokszor szintén pótolhatatlan egyetemi tankönyvek, valamint a klasszikusok ugyancsak ritkán kapható kiadásai. Ezeket nem tehetjük ki az eltűnés veszélyének, de gyors kézbeadásukról gondoskodunk!

Ami a szépirodalmat illeti, kisebb könyvtárakban és közművelési funkciói fő feladatként ellátó könyvtárakban helyes szabad polcon felállítani, nagy tudományos könyvtárban azonban nem látjuk indokoltnak. Nem feledkezhetünk meg arról, hogy a katalógusok szerepe

az állomány nagyságával egyre fokozódó mértékben nő. Nagy könyvtárakban lehetetlen »böngészde« alapon biztosítani az olvasók kiszolgálását. Erre a tudományos olvasóknak nincs is szükségük, közművelődési olvasóknak pedig rendelkezésükre kell, hogy álljanak a könyvtárosok.

Összefoglalva: a kézikönyvtár feladata, hogy a *kézikönyvetket* biztosítsa az olvasók számára szabad polcon, egyébként más úton kell — az egyes könyvtárak adottságainak megfelelően — gondoskodni arról, hogy gyorsabb legyen a kiszolgálás. A vita megindítását egészségesnek tartom, s — bár Szilágyi elvtárs észrevételeit nem helyeslem a példákat illetően — a cikket hasznosnak vélem, mert ráirányította a figyelmet erre a kérdésre, s ezzel elősegítette, hogy kijavítsuk kézikönyvtárunk meglévő hibáit, tovább fejlesszük jó oldalait.

Végül kell néhány szót szólni Szilágyi elvtársnak egy alaptalan, sőt furcsa módon, éppen a Parlamenti Könyvtár kézikönyvtárára érvényes megállapításáról.

Az Országos Széchényi Könyvtár kézikönyvtárát és a szakrényekben felállított olvasótermi anyagát együtt említve »zavarosnak és eléggé tudománytalanoknak« nevezi ezek csoportosítását. Ami a szabad polcokon felállított kézikönyvtár csoportosítását illeti, s ezzel kapcsolatban mindössze annyit jegyzünk meg, hogy a cikkben szereplő ismertetés eléggé bizonyítja: sem zavarosnak, sem tudománytalanoknak nem nevezhető ez a csoportosítás. Ami pedig az ú. n. olvasótermi

anyag felállítását illeti, az minden kezdő könyvtáros számára is világosan látható módon a szakokon belül, numerus kurrens szerint történik, ez éppen az olvasók gyors kiszolgálását szolgálja. Ha már a tudománytalanság kérdésénél tartunk, és így kijött a szó, rá kell mutatnom arra, hogy az Országgyűlési Könyvtár kézikönyvtárában ilyen tudományos egyáltalán nem vezethető csoportosításokat találhatunk: a politikai gazdaságtan és a történelem szak között mindössze nyolc szak terpeszkedik, hogy az olvasó észre ne vehesse a két szak elválaszthatatlanságát. Nem tudom, milyen tudományos indok alapján választották el legnagyobb jogi könyvtárunkban a »törvénytárak, rendelettárak« csoportot a jogtudományoktól, minthogy ezeknek semmi közük nem volna egymáshoz. A földrajzot érthetetlen okokból nem a természettudományok mellé tették, hanem talán az öreg Dewey szellemének hatása alult a történelem elé.

Befejezésül még egyszer hangsúlyozzuk: helyeseljük a probléma felvetését, helyeselnénk, ha alapos kritika lenne benne, de nem helyeseljük éppen a kritikai rész mechanikus szemléletét, mely helyett sokkal jobb lett volna az Országgyűlési Könyvtár kézikönyvtárának tapasztalatait a többi érdekelt könyvtár kézikönyvtáraival egybevetve elemezni, kimutatva az esetleges hibákat itt is, ott is. Ez valóban tanulságos lett volna!

TÖRÖK BÁLINT

az Országos Széchényi Könyvtár olvasószolgálatának vezetője

MEGJUTALMAZOTT LEVELEZŐINK

Kellner Béla, Duró Piroska, Wessely Béla, Püspöki Mihály és Kőrösi Mária levelezőinknek könyvet küldtünk ajándékba.

□

Megjelent a »Kulturnevelési-bizottságok kézikönyve« a Népszava Könyvkiadó kiadásában. A kézikönyv az elvi és módszertani útmutatót kívül a kulturális munkával kapcsolatos rendeleteket és határozatokat is tartalmazza. A SZOT Kulturnevelési Osztálya felhívja a kultúrnevelési bizottságok, kultúrház és kultúrotthon vezetőségek figyelmét a könyv beszerzésére, tanulmányozására és arra, hogy a könyvtárak részére is vásárolják meg a kézikönyvet. A könyv megrendelhető, illetve megvásárolható a Népszava Lap- és Könyvkiadó Vállalatnál, Budapest, VII., Rákóczi út 54.

□

CSOKONAI-EMLEKKIALLÍTÁS nyílt meg január 28-án a Nemzeti Múzeum nagytermében. A megnyitáson megjelent Rónai Sándor, az Országgyűlés elnöke, Veres Péter, a Magyar Írók Szövetségének elnöke, a tudományos és művészeti élet számos kiváló képviselője, valamint a budapesti diplomáciai tisztelet több tagja. A megnyitó beszédet Jánosi Ferenc, a Hazafias Népfőnt Országos Tanácsának főtitkára mondotta. (O. SZ. K.)

A Német Demokratikus Köztársaság kiadói a külföldi irodalom nagyszerű alkotásaként ajánlják olvasóinknak — a világ leghíresebb haladó íróinak sorában — a magyar írók munkáit is, így Möriz Zsigmond: Der glückliche Mensch (A boldog ember); Veres Péter: An der Strecke (Utközben); Illés Béla: Karpathennapsodie (Kárpáti rapszódia), 2. kiadásban; Déry Tibor: Der unvollendete Satz (A befejezelen mondat), Antwort (Felelet); Thury Zsuzsa: Unter einem Dach (Egy fedél alatt).

□

»Élő bibliográfia« címen előadást rendez a XV. ker. Tanács 29. sz. Szabó Ervin könyvtára. Hegedűs Géza ismerteti a magyar nép történetét az irodalom tükrében. A Szjpművészeti Főiskola hallgatói körhöz jelmezből elevenítik meg Anonymus, Dózsa, Tinódy, Martinovics, Vörösmarty, Jókai, Petőfi, József Attila alakját. A Zeneművészeti Főiskola növendékei pedig zene- és énekszámokat adnak elő. (SZ. E. K.)

□

Falusi előadásorozatot kezdeményezett a Békés Megyei Könyvtár. Az első előadást, melynek címe »Hogyan tükrözi a magyar életet a magyar irodalom« Dobozon tartották. A hallgatóság 95%-a dolgozó paraszt volt. (Tibori Jánosné.)